

конфлікту на сході України / за заг. ред. А. П. Бущенко ; Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ : КИТ, 2016. 54 с.

5. Гуманітарка у 2022-му: хто скільки отримав і яка ситуація на Херсонщині, Харківщині і Сумщині? *LB.ua*. URL : https://lb.ua/news/2023/01/18/542807_gumanitarka_2022mu_hto_skilki.html.

6. Зеленський подякував прем'єру Японії за проведення конференції з відбудови України. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3829274-zelenskij-podakuvav-premeru-aponii-za-provedenna-konferencii-z-vidbudovi-ukraini.html>.

УДК 341.123.043

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/277-278

Євгеній ДІДЕНКО

доцент кафедри «Право
та економічно-фінансова безпека»
Академії рекреаційних
технологій і права (м. Луцьк, Україна),
кандидат юридичних наук

**РОЛЬ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН У ПІДТРИМЦІ МІЖНАРОДНОГО МИРУ
ТА БЕЗПЕКИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ПРИКЛАД УКРАЇНИ**

Міжнародна безпека є важливим аспектом світового самозбереження та розвитку. Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), відіграють ключову роль у забезпеченні безпеки та врегулюванні конфліктів. Сьогодні для України важлива співпраця, підтримка та посередництво міжнародних організацій у врегулюванні воєнного конфлікту, і така співпраця необхідна для мирного врегулювання збройного конфлікту. ООН, зокрема, може виступати як посередник у переговорах та сприяти вирішенню конфлікту шляхом дипломатичних зусиль та миротворчих операцій. Адже першість у порядку розв'язання збройних конфліктів в Україні належить ООН – головній міжурядовій міжнародній організації, яка підтримує мир і безпеку у всьому світі. Одним із головних органів ООН, який покликаний вирішувати проблеми міжнародної безпеки, є Рада Безпеки ООН.

Рада Європи – одна з тих міжнародних організацій, яка створена для підтримки демократії та захисту прав людини і верховенства права у Європі.

Діяльність Ради Європи з управління безпекою охоплює різні питання, в тому числі розбудову можливостей, слідчі та судові процедури, а також дорадчі та навчальні завдання. Важливою сферою дій Ради Європи є встановлення стандартів сфери безпеки. Крім того, Рада Європи забезпечує підзвітність діяльності сектора безпеки країн-учасниць і виконує важливу юридичну функцію, коли йдеться про порушення прав людини [1].

2022 рік став кризовим для світу та ООН – напад російської федерації на Україну спричинив і продовжує спричиняти великі руйнування на території держави, загибель безлічі військових та цивільних людей. Російська агресія суперечить всьому існуючому міжнародному праву та загрожує мирному співіснуванню. ООН та міжнародні спільноти вже висловили своє засудження цих дій та вимагають припинення конфлікту та захисту прав людини. Гуманітарна допомога та підтримка біженців з України є надзвичайно важливими в цей важкий час.

Проте дворічна війна в Україні та Європі, зокрема, показує те, що Рада Безпеки ООН має великі проблеми із застосуванням механізмів забезпечення миру в світі. Тому виникає доцільність вивчення та оцінки діяльності Ради Безпеки ООН.

Згідно з положеннями Статуту ООН підтримання миру і безпеки у світі повинно будуватися на базі загально визнаних принципів і норм міжнародного права. Генеральна Асамблея та Рада Безпеки мають компетенцію у цій сфері, причому Рада Безпеки несе головну відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки.

В свою чергу, Рада Безпеки ООН має широкі повноваження у справі попередження війни та створення умов для мирної співпраці країн. Вона може вживати превентивних або примусових заходів від імені ООН та використовувати об'єднані збройні сили держав-членів ООН.

Незважаючи на це, положення статей 43 і 47 Статуту ООН щодо надання збройних сил

Раді Безпеки не були введені в дію через розбіжності серед постійних членів Ради Безпеки. У зв'язку з цим ООН розвинула нову форму діяльності – миротворчі операції, які допомагають підтримувати міжнародний мир і безпеку.

Війна російської федерації проти України порушує цілі та принципи, визначені в Статуті ООН з моменту його підписання в 1945 р. Війна має кілька фаз – це незаконна анексія Криму, збройний конфлікт на Донбасі (2014 – 2022 рр.) та повномасштабна війна росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 р. Отже, найперші кроки Ради Безпеки ООН щодо попередження війни в Україні повинні були стосуватися саме анексії росією українського Криму у 2014 р. Втім, на цьому поприщі вказаний орган ООН не виявив жодної ефективності [2].

Згідно з висновками І. Куса, експерта з міжнародної політики Українського інституту майбутнього, Рада Безпеки ООН не мала можливості запобігти анексії Криму, оскільки структура та механізми ООН не передбачали таких ситуацій. Верховна Рада України ухвалила Звернення до ООН ще у березні 2014 р., в якому зазначалося, що Росія намагається анексувати частину території України та вчиняє неспровокований акт агресії. Ці дії Росії суперечать міжнародним нормам безпеки та двостороннім договорам, а також порушують міжнародні гарантії Україні, які були закріплені у Будапештському меморандумі.

У відповідь на це звернення ООН ініціювала «обговорення питання та резолюцію щодо питання Криму в Україні, втім, попри те, що більшість членів Радбезу (13 країн) підтримало резолюцію, російська федерація, скориставшись правом вето, як постійний член Радбезу, фактично заблокувала рішення Ради Безпеки ООН щодо врегулювання української кризи» [2].

Як результат – наявність недостатньої ефективності Ради Безпеки ООН у вирішенні конфліктів, зокрема в контексті військового конфлікту на території України (починаючи з 2014 р.). В той час постійне блокування рішень росією (яка до сьогодні є членом Ради Безпеки ООН) ускладнює міжнародні зусилля з мирного врегулювання конфліктів. Це питання вимагає особливої уваги та дій з боку міжнародної спільноти.

І досі, станом на 2024 рік, ситуація незаконного вторгнення в Україну є дуже серйозною. Агресія росії проти України порушує міжнародне право і загрожує миру та стабільності в регіоні та Європі. Важливо, щоб міжнародні організації, такі як ООН та Рада Безпеки, діяли рішуче і спільно для забезпечення відповідальності за порушення міжнародного права, що є важливим для збереження міжнародного миру та безпеки. Проте на сьогодні, окрім «занепокоєння», не було вчинено жодних ефективних дій. Війна продовжується, і Україна залишається з ворогом сам на сам.

Слід зазначити, що причини такої неефективності діяльності Ради Безпеки та ООН в цілому криються у недосконалому, бюрократизованому механізмі роботи цієї організації. Є правильною думка українських вчених та дипломатів, які впевнені, що ООН має або бути реформованою (і Україна вже розробила ініціативи з цього приводу), або ж цю організацію чекає доля Ліги Націй, яка припинила своє існування після Другої світової війни, оскільки не змогла запобігти тій війні, яка залишила половину Європи у руїнах.

Ключове значення міжнародного права загалом і міжнародного гуманітарного права зокрема полягає у тому, що його норми обмежують право сторін конфлікту на вибір засобів і методів ведення війни, які можуть вбити мільйони людей у разі спроби їх застосування через технологічний і науковий розвиток, пов'язаний із виробництвом засобів ведення війни. Міжнародна безпека дійсно виступає потужним інструментом забезпечення національної безпеки держави та одночасно дієвим механізмом беззбройного захисту у разі будь-якого виду акту агресії. Важливо дотримуватися цих норм і принципів для забезпечення миру та безпеки на міжнародному рівні та не боятись діяти проти ворога.

Водночас система колективної безпеки вимагає від усіх демократичних країн, які є її членами, бажання тіснішої взаємної співпраці.

1. Мартинюк О.В., Гаврилюк С.В., Роль міжнародного права у підтримці загального миру та безпеки. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 11. С. 801–803. URL : http://lsej.org.ua/11_2022/195.pdf.

2. Роль Ради Безпеки ООН у підтримці міжнародного миру та безпеки в сучасному світі та оцінка її ефективності на прикладі України. CENSS. URL : <https://censs.org/rol-rady-bezpeky-oon-u-pidtrymtsi-mizhnarodnoho-myru-ta-bezpeky-v-suchasnomu-sviti-ta-otsinka-yiyi-efektyvnosti-na-prykladi-ukrayiny/>.

3. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 02.08.1949. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.